

OBSAH

I. ZVÄZOK

ÚVOD	7
<i>A. Stanovisko .....</i>	<i>7</i>
1. Posolstvo a situácia	7
2. Apologetická teológia a kerygma	9
<i>B. Podstata systematickej teólie .....</i>	<i>12</i>
1. Teologický kruh	12
2. Dve formálne kritériá každej teólie	14
3. Teológia a kresťanstvo	17
4. Teológia a filozofia: otázka	19
5. Teológia a filozofia: odpoveď	23
<i>C. Štruktúra teólie .....</i>	<i>28</i>
<i>D. Metóda a štruktúra systematickej teólie .....</i>	<i>32</i>
1. Pramene systematickej teólie	32
2. Skúsenosť a systematická teológia	38
3. Norma systematickej teólie	43
4. Racionálny charakter systematickej teólie	48
5. Metóda korelácie	54
6. Teologický systém	59

PRVÁ ČASŤ: ROZUM A ZJAVENIE

I. ROZUM A OTÁZKA O ZJAVENÍ	63
<i>A. Štruktúra rozumu .....</i>	<i>63</i>
1. Dva pojmy rozumu	63
2. Subjektívny a objektívny rozum	66
3. Hĺbka rozumu	69
<i>B. Rozum v existencii .....</i>	<i>71</i>
1. Konečnosť a dvojznačnosť aktuálneho rozumu	71
2. Konflikt vnútri aktuálneho rozumu a otázka o zjavení	73
a) Autonómia proti heteronómii	73
b) Relativizmus proti absolutizmu	76
c) Formalizmus proti emocionalizmu	78

<i>C. Kognitívna funkcia rozumu a otázka o zjavení .....</i>	82
1. Ontologická štruktúra poznania	82
2. Kognitívne vzťahy	85
3. Verifikovanie	87
II. SKUTOČNOSŤ ZJAVENIA	93
<i>A. Pojem zjavenia .....</i>	<i>93</i>
1. Znaky zjavenia	93
a) Metodické poznámky	93
b) Zjavene a mystérium	94
c) Zjavene a extáza	97
d) Zjavene a div	100
2. Médiá zjavenia	102
a) Príroda ako médium zjavenia	102
b) Dejiny, skupiny a jednotlivci ako médiá zjavenia	104
c) Slovo ako médium zjavenia a pojem, „vnútorného slova“	106
3. Dynamika zjavenia: Originálne a závislé zjavene	109
4. Poznanie zjavenia	111
<i>B. Aktuálne zjavene .....</i>	<i>113</i>
1. Aktuálne a konečne platné zjavene	113
2. Konečne platné zjavene v Ježišovi ako Kristovi	116
3. Dejiny zjavenia	118
4. Zjavene a vykúpenie	124
<i>C. Rozum v konečne platnom zjavene .....</i>	<i>126</i>
1. Konečne platné zjavene prekonáva konflikt medzi autonómiou a heteronómiou	126
2. Konečne platné zjavene prekonáva konflikt medzi absolutizmom a relativizmom	129
3. Konečne platné zjavene prekonáva konflikt medzi formalizmom a emocionalizmom	131
<i>D. Pôvod zjavenia .....</i>	<i>134</i>
1. Boh a mystérium zjavenia	134
2. Konečne platné zjavene a Slovo Božie	135

DRUHÁ ČASŤ: BYTIE A BOH

I. BYTIE A OTÁZKA O BOHU	141
Úvod: Otázka bytia	141
A. <i>Ontologická základná štruktúra: self a svet .....</i>	145

1. Človek, self a svet	145
2. Logický a ontologický objekt	148
<i>B. Ontologické prvky .....</i>	150
1. Individualizácia a participácia	150
2. Dynamika a forma	153
3. Sloboda a osud	157
<i>C. Bytie a konečnosť .....</i>	160
1. Bytie a nebytie	160
2. Konečné a nekonečné	162
3. Konečnosť a kategórie	165
4. Konečnosť a ontologické prvky	170
5. Esenciálne a existenciálne bytie	172
<i>D. Ľudská konečnosť a otázka o Bohu .....</i>	174
1. Možnosť otázky o Bohu a takzvaný ontologický dôkaz Boha	174
2. Nutnosť otázky o Bohu a takzvané kozmologické dôkazy Boha	178
II. SKUTOČNOSŤ BOHA	181
<i>A. Boh ako idea .....</i>	181
1. Fenomenologický opis	181
a) Boh a „to, čo sa nás bezpodmienečne týka“	181
b) Boh a idea sväteho	184
2. Typologické úvahy	187
a) Typológia a dejiny náboženstva	187
b) Typy polyteizmu	189
c) Typy monoteizmu	192
d) Filozofické transformácie	195
<i>B. Boh a svet .....</i>	200
1. Boh ako bytie	200
a) Boh ako bytie a konečné bytie	200
b) Boh ako bytie a poznanie Boha	203
2. Boh ako Živý	205
a) Boh ako bytie a Boh ako život	205
b) Božský život a ontologické prvky	207
c) Boh ako Duch a trinitárne princípy	211
3. Boh ako tvoriaci	213
Úvod: Stvorenie a konečnosť	213
a) Božie pôvodné tvorenie	214
b) Božie udržujúce tvorenie	221
c) Božie riadiace tvorenie	222

1. Stvorenie a účel	222
2. Osud a prozreteľnosť	223
3. Zmysel prozreteľnosti	225
4. Prozreteľnosť v individuálnom živote a v dejinách	226
5. Teodicea	227
4. Boh vo vzťahu	228
a) Božská svätošť a tvorstvo	228
b) Božia moc a tvorstvo	230
1. Zmysel pojmu všemohúcnosť	230
2. Zmysel pojmu večnosť	231
3. Zmysel pojmu všadeprítomnosť	233
4. Zmysel pojmu vševedúcnosť	235
c) Božia láska a tvorstvo	236
1. Význam božskej lásky	236
2. Božia láska a Božia spravodlivosť	238
3. Božia láska ako milosť a predestinácia	240
d) Boh ako Pán a Otec	241

II. ZVÄZOK

PREDSLOV	247
ÚVOD	249

A. Druhý zväzok Systematickej teológie a jeho vzťah k prvému zväzku a k celému systému	249
B. Nové formulovanie niektorých odpovedí z prvého zväzku	251
1. Za hranicami naturalizmu a supranaturalizmu	251
2. Pojem bytie v systematickej teológii	254
3. Nezávislosť a vzájomné pôsobenie existenciálnych otázok a teologických odpovedí	257

TRETIA ČASŤ: EXISTENCIA A KRISTUS

I. EXISTENCIA A OČAKÁVANIE KRISTA	263
---	-----

A. Existencia a existencializmus	263
1. Etymológia pojmu „existencia“	263
2. Vznik existencializmu	264
3. Protest existencializmu proti esencializmu	267
4. Existenciálne a existentialistické myšlenie	268
5. Existencializmus a kresťanská teológia	269

<i>B. Prechod od esencie k existencii a symbol „pádu“</i>	271
1. Symbol „pádu“ a západná filozofia	271
2. Predpoklady pre prechod od esenciálneho k existenciálnemu bytiu	272
3. Snívajúca nevina a pokušenie	274
4. Morálny a tragický prvok v prechode od esenciálneho k existenciálnemu bytiu	277
5. Stvorenie a pád	279
<i>C. Znaky ľudského odcudzenia a pojem hriechu</i>	283
1. Odcudzenie a hriech	283
2. Odcudzenie ako nevera	285
3. Odcudzenie ako <i>hybris</i>	287
4. Odcudzenie ako konkupiscencia	289
5. Odcudzenie ako fakt a ako akt	292
6. Individuálne a kolektívne odcudzenie	294
<i>D. Existenciálne sebaničenie a učenie o zle</i>	296
1. Strata self a strata sveta v stave odcudzenia	296
2. Konflikt ontologických polarít v stave odcudzenia	298
a) Oddelenie slobody a osudu	298
b) Oddelenie dynamiky a formy	299
c) Oddelenie individualizácie a participácie	300
3. Konečnosť a odcudzenie	301
a) Smrť, konečnosť a vina	301
b) Odcudzenie, čas a priestor	302
c) Odcudzenie, utrpenie a osamelosť	304
d) Odcudzenie, pochybnosť a nezmyselnosť	306
4. Zmysel zúfalstva a jeho symboly	307
a) Zúfalstvo a problém samovraždy	307
b) Symbol „Božieho hnev“	308
c) Symbol odsúdenia	309
<i>E. Otázka o Novom Bytí a zmysel symbolu Kristus</i>	310
1. Existencia ako osud alebo „otroctvo vôle“	310
2. Cesty seba-vykúpenia a ich stroskotanie	311
a) Seba-vykúpenie a náboženstvo	311
b) Legalistické cesty seba-vykúpenia	311
c) Asketické cesty seba-vykúpenia	312
d) Mystické cesty seba-vykúpenia	313
e) Sviatostné, doktrinárne a emocionálne cesty seba-vykúpenia	314
3. Nedejinné a dejinné očakávania Nového Bytia	316
4. Symbol „Krista“, jeho dejinný a transdejinný zmysel	318
5. Pojem paradoxu v kresťanskej teológii	319
6. Boh, človek a symbol „Krista“	321

II. SKUTOČNOSŤ KRISTA	325
<i>A. Ježiš ako Kristus .....</i>	<i>325</i>
1. Meno „Ježiš Kristus“	325
2. Kresťanská udalosť ako fakt a prijatie	326
3. Dejiny a Kristus	327
4. Skúmanie Ježišovho života a jeho zlyhanie	328
5. Historické bádanie a teológia	333
6. Viera a historická skepsa	337
7. Biblické svedectvo pre Ježiša ako Krista	340
<i>B. Nové Bytie v Ježišovi ako Kristovi .....</i>	<i>341</i>
1. Nové Bytie a nový eón	341
2. Nové Bytie v jednom osobnom živote	343
3. Manifestácia Nového Bytia v Ježišovi ako Kristovi	344
4. Nové Bytie v Ježišovi ako Kristovi ako prekonanie odcudzenia	347
a) Nové Bytie v Ježišovi ako Kristovi a znaky odcudzenia	347
b) Pravosť Ježišových pokúšaní	349
c) Znaky jeho konečnosti	351
d) Jeho účasť na tragickej dvojznačnosti života	352
e) Jeho nenarušená jednota s Bohom	353
5. Dejinná dimenzia Nového Bytia	354
6. Protirečiacie si prvky v obraze Ježiša ako Krista	355
<i>C. Význam kristologickej dogmy .....</i>	<i>357</i>
1. Podstata a funkcia kristologickej dogmy	357
2. Problémy a nebezpečenstvá vo vývoji kristologickej dogmy	360
3. Kristologická úloha súčasnej teológie	363
<i>D. Univerzálny význam udalosti Ježiš ako Kristus .....</i>	<i>367</i>
1. Jedinečnosť a univerzálnosť tejto udalosti	367
2. Centrálné symboly univerzálneho významu Ježiša ako Krista a ich vzájomný vzťah	368
3. Symboly, ktoré podporujú symbol „Kristov kríž“	372
4. Symboly, ktoré podporujú symbol „zmŕtvychvstanie Krista“	373
<i>E. Nové Bytie v Ježišovi ako Kristovi ako moc vykúpenia .....</i>	<i>378</i>
1. Vykúpenie a Nové Bytie	378
2. Kristus ako Vykupiteľ a Prostredník	380
3. Teórie zmierenia	382
4. Princípy pre budúce učenie o zmierení	384
5. Trojitý charakter vykúpenia	387
a) Vykúpenie ako účasť na Novom Bytí (znovuzrodenie)	387
b) Vykúpenie ako prijatie Nového Bytia (ospravedlnenie)	387
c) Vykúpenie ako premena Novým Bytím (posvätenie)	389

III. ZVÁZOK

PREDSTAVA K NEMECKÉMU VYDANIU	393
PREDHĽOVOR	395
ÚVOD	396

ŠTVRTÁ ČASŤ: ŽIVOT A DUCH

I. ŽIVOT, JEHO DVOJZNAČNOSTI A OTÁZKA O NEDVOJZNAČNOM ŽIVOTE	403
A. <i>Mnohodimenzionálna jednota života</i>	403
1. Život: esencia a existencia	403
2. Proti pojmu „vrstva“	404
3. Dimenzie, oblasti, stupne	406
4. Dimenzie života a ich vzájomné vzťahy	408
a) Dimenzie v anorganickej a organickej oblasti	408
b) Duch ako dimenzia života	411
c) Dimenzia ducha v jej vzťahu k predchádzajúcim dimenziám	413
d) Normy a hodnoty v dimenzií ducha	416
B. <i>Seba-aktualizovanie života a jeho dvojznačnosti</i>	418
Základná úvaha: hlavné funkcie života a ich dvojznačnosť	418
1. Seba-integrovanie života a jeho dvojznačnosti	420
a) Individualizácia a centrovanosť	420
b) Seba-integrácia a dezintegrácia vo všeobecnosti: zdravie a choroba	421
c) Seba-integrácia života v dimenzií ducha: Moralita alebo konštituovanie osobného self	424
d) Dvojznačnosti osobnej seba-integrácie: Možné, skutočné a dvojznačnosť obete	427
e) Dvojznačnosti morálneho zákona: morálny imperatív, morálne normy, morálna motivácia	429
2. Seba-tvorenie života a jeho dvojznačnosti	434
a) Dynamika a rast	434
b) Seba-tvorenie a destrukcia mimo dimenzie ducha: život a smrť	436
c) Seba-tvorenie života v dimenzií ducha: kultúra	441
d) Dvojznačnosti kultúrneho aktu: tvorenie zmyslu a ničenie zmyslu	450
e) Dvojznačnosti humanizmu	464
3. Seba-transcendovanie života a jeho dvojznačnosti	466
a) Sloboda a konečnosť	466

b) Seba-transcendovanie a profanizovanie vo všeobecnosti: veľkosť života a jeho dvojznačnosti	467
c) Veľkosť a tragika	471
d) Náboženstvo a jeho vzťah k moralite a kultúre	472
e) Dvojznačnosti náboženstva	475
<i>C. Otázka o nedvojznačnom živote a jeho symboly .....</i>	483
II. PRÍTOMNOSŤ BOŽIEHO DUCHA	487
<i>A. Manifestácia Božieho Ducha v ľudskom duchu .....</i>	487
1. Charakter manifestácie Božieho Ducha v ľudskom duchu	487
a) Ľudský duch a Boží Duch: zásadná úvaha	487
b) Štruktúra a extáza	489
c) Sprostredkovatelia Božieho Ducha	494
2. Dielo Božieho Ducha v ľudskom duchu: stvorenie viery a lásky	501
a) Transcendentná jednota a účasť na nej	501
b) Prítomnosť Božieho Ducha ako viera	502
c) Prítomnosť Božieho Ducha ako láska	506
<i>B. Manifestácia Božieho Ducha v dejinnom ľudstve .....</i>	509
1. Boží Duch a Nové Bytie: dvojznačné a fragmentárne	509
2. Prítomnosť Božieho Ducha a anticipácia Nového Bytia v náboženstvách ..	511
3. Prítomnosť Božieho Ducha v Ježišovi ako Kristovi: kristológia Ducha ..	514
4. Prítomnosť Božieho Ducha a Nové Bytie v spoločenstve Ducha	518
a) Nové Bytie v Ježišovi ako Kristovi a v spoločenstve Ducha	518
b) Spoločenstvo Ducha vo svojom latentnom a manifestnom štádiu	520
c) Znaky spoločenstva Ducha	523
d) Spoločenstvo Ducha a jednota náboženstva, kultúry a morality	524
III. BOŽÍ DUCH A DVOJZNAČNOSTI ŽIVOTA	529
<i>A. Prítomnosť Božieho Ducha a dvojznačnosti náboženstva .....</i>	529
1. Spoločenstvo Ducha, cirkev a cirkvi	529
a) Ontologický charakter spoločenstva Ducha	529
b) Paradox cirkví	531
2. Život cirkví a boj proti dvojznačnostiam náboženstva	537
a) Viera a láska v živote cirkví	537
b) Funkcie cirkví, ich dvojznačnosti a spoločenstvo Ducha	546
3. Jednotlivec v cirkvi a prítomnosť Božieho Ducha	573
a) Vstup jednotlivca do cirkvi a skúsenosť obrátenia	573
b) Jednotlivec v cirkvi a skúsenosť Nového Bytia	576
4. Prekonanie náboženstva prítomnosťou Božieho Ducha a protestantský princíp	594

B. Prítomnosť Božieho Ducha a dvojznačnosti kultúry	596
1. Náboženstvo a kultúra, a prítomnosť Božieho Ducha	596
2. Humanizmus a idea teonómie	599
3. Teonómne manifestácie prítomnosti Božieho Ducha	602
a) Pravda a výrazová sila	602
b) Účel a <i>humanitas</i>	607
c) Moc a spravodlivosť	610
C. Prítomnosť Božieho Ducha a dvojznačnosti morality	614
1. Náboženstvo a moralita a prítomnosť Božieho Ducha:	
Teonómna moralita	614
2. Prítomnosť Božieho Ducha a dvojznačnosti osobnej seba-integrácie	616
3. Prítomnosť Božieho Ducha a dvojznačnosti morálneho zákona	618
D. Uzdravujúca moc Božieho Ducha a dvojznačnosti života	
vo všetkých dimenziách	621
1. Prítomnosť Božieho Ducha a dvojznačnosti života	
mimo dimenzie ducha	623
2. Uzdravenie, vykúpenie a prítomnosť Božieho Ducha	623
IV. TRINITÁRNE SYMBOLY	629
<i>A. Dôvody pre rozvinutie trinitárneho symbolizmu .....</i>	629
<i>B. Trinitárna dogma .....</i>	632
<i>C. Nové otvorenie trinitárneho symbolizmu .....</i>	636
PIATA ČASŤ: DEJINY A KRÁLOVSTVO BOŽIE	
ÚVOD	643
<i>Postavenie piatej časti systematickej teológie v rámci systému</i>	
<i>a dejinná dimenzia života .....</i>	643
I. DEJINY A OTÁZKA O KRÁLOVSTVE BOŽOM	645
<i>A. Život a dejiny .....</i>	645
1. Človek a dejiny	645
a) Dejiny a dejinné vedomie	645
b) Charakteristické znaky ľudských dejín a dejinná dimenzia	647
c) Prehistória a posthistória	650
d) Nositelia dejín	651
2. Dejiny a kategória bytia	655
a) Životné procesy a kategórie	655
b) Čas, priestor a dimenzie života vo všeobecnosti	657

c) Čas a priestor v dimenzií dejín	660
d) Kauzalita, substancia a dimenzie života vo všeobecnosti	662
e) Kauzalita a substancia v dimenzií dejín	664
3. Dynamika dejín	666
a) Pohyb dejín: trendy, štruktúry, obdobia	666
b) Dejiny a Životné procesy	670
c) Dejinný pokrok: jeho skutočnosť a jeho hranice	672
B. Dvojznačnosti života v dejinnej dimenzií	677
1. Dvojznačnosti dejinnej seba-integrácie: impérium a centralizácia	677
2. Dvojznačnosti dejinného seba-tvorenia: revolúcia a reakcia	680
3. Dvojznačnosti dejinného seba-transcendovania:	
Tretie štadium ako dané a ako očakávané	681
4. Dvojznačnosti jednotlivca v dejinách	683
C. Interpretácie dejín a otázka o Kráľovstve Božom	684
1. Podstata a problém interpretácie dejín	684
2. Negatívne odpovede na otázku o zmysle dejín	686
3. Pozitívne, ale nedostačujúce odpovede na otázku o zmysle dejín	688
4. Symbol „Kráľovstvo Božie“ ako odpoveď na otázku o zmysle dejín	691
a) Charakteristické znaky symbolu „Kráľovstvo Božie“	691
b) Imanentné a transcendentné prvky v symbole „Kráľovstvo Božie“	693
II. KRÁĽOVSTVO BOŽIE VNÚTRI DEJÍN	695
A. Dynamika dejín a Nové Bytie	695
1. Idea „dejín spásy“	695
2. Centrálna manifestácia Kráľovstva Božieho v dejinách	697
3. <i>Kairos</i> a <i>kairoi</i>	700
4. Dejinná prozreteľnosť	703
B. Kráľovstvo Božie a cirkvi	705
1. Cirkvi ako reprezentanti Kráľovstva Božieho v dejinách	705
2. Kráľovstvo Božie a dejiny cirkví	707
C. Kráľovstvo Božie a svetové dejiny	711
1. Cirkevné dejiny a svetové dejiny	711
2. Kráľovstvo Božie a dvojznačnosti dejinnej seba-integrácie	713
3. Kráľovstvo Božie a dvojznačnosti v seba-tvorení dejín	716
4. Kráľovstvo Božiea dvojznačnosti dejinného seba-transcendovania	717
5. Kráľovstvo Božie a dvojznačnosti jednotlivca v dejinách	718
III. KRÁĽOVSTVO BOŽIE AKO CIEL DEJÍN	721
A. Ciel dejín alebo Večný Život	721

1. Koniec a cieľ dejín a trvalá prítomnosť konca	721
2. Koniec a cieľ dejín ako pozdvihnutie časného do večnosti	723
3. Koniec dejín ako odhalenie negatívneho ako negatívneho alebo „posledný súd“	724
4. Cieľ dejín a definitívne prekonanie dvojznačnosti života	727
5. Večná blaženosť ako večné prekonanie negatívneho	729
 <i>B. Jednotlivec a jeho večný osud .....</i>	 730
1. Univerzálne a individuálne naplnenie	730
2. Nesmrteľnosť ako symbol a ako pojem	733
3. Význam vzkriesenia	735
4. Večný Život a večná smrť	737
 <i>C. Kráľovstvo Božie: čas a večnosť .....</i>	 741
1. Večnosť a pohyb času	741
2. Večný Život a Boží život	742
Poznámky	745